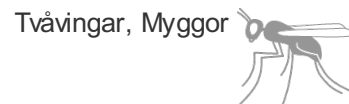


Keroplatus tipuloides

Getinglik svampmygga



NE NA LC DD **NT** VU EN CR RE

Nära hotad (NT)
B2ab(iii)

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Diptera (tvåvingar), **Familj:** Keroplatidae (platthornsmyggor), **Släkte:** *Keroplatus*, **Art:** *Keroplatus tipuloides* - getinglik svampmygga Bosc, 1792 **Synonymer:** *Ceroplatus sesioides* Wahlberg, 1839

Kännetecken

En stor och kraftig getingliknande art, som med en kroppslängd på upp till 17 mm är den största av alla nordiska svampmyggor. Vingarna är mörkfläckiga och de breda antennerna starkt lateralt plattade. Den senare karaktären är mycket framträdande och gör den lätt att känna igen (gemensamt för arter i gruppen Keroplatini).

Utbredning och status

I Sverige studerades arten under 1830- och 1840-talen av Wahlberg vid Gusum i Östergötland. Under hundralet är rapporterades därefter inga nya fynd, men från 1944 och framåt finns flera rapporter från Skåne och Halland och några spridda från östra Svealand (Dalälvsområdet, Värmdö, Gnesta). Det ökande antalet fynd på senare tid är framför allt en följd av att fönsterfällor på tickor visat sig vara en effektiv fångstmetod. De kända lokalerna är ändå få och spridda, förmodligen isolerade från varandra. Arten är sällsynt och tillbakadragen och har höga habitatkrav. Vi får räkna med ett visst mörkertal trots ett iögonfallande utseende och uppträdande hos såväl den vuxna myggan som hos larven och puppan. Inga fynd är ännu kända från Norrland. I Finland är arten emellertid på senare tid funnen på några lokaler i äldre boreal skog i Uleåborgs, Kuopio och N. Karelen län. Från Danmark finns endast ett 1800-talsfynd och arten har aldrig påträffats i Norge. Den europeiska utbredningen är mycket osammanhängande och förekomststoppigheter finns från bl.a. Frankrike, Italien, Tjeckien, Ungern, Kroatien, Bulgarien, Lettland och Estland samt europeiska Rysslands norra och centrala delar.

Ekologi

Arten är knuten till äldre löv- och blandskog i skuggigt läge, gärna bäckdalar och raviner med tillgång till grövre, döende och död björk och bok. I Sverige förekommer den typiskt i skånska bokskogar men också i t.ex. nedre dalälvsområdet. Larven uppehåller sig i en karakteristisk, vidlyftig väv på undersidan av fnöskektickor *Fomes fomentarius*, där den livnar sig på sporer. Förpuppningen sker i håligheter och skrymslen på högstubbar och under lågor. Både larven och puppan och den unga imagon utsänder ljus.

Hot

Utarmning av miljön genom uniformering av bestånd, förstörelse och/eller avlägsnande av lågor, högstubbar och svampinfekterade lövträd är det generellt största hotet mot arten. Det medför att de få resterande potentiella lokalerna blir än mer isolerade i ett redan fragmenterat landskap. Situationen liknar delvis den för vitryggig hackspett, vars tidigare revir (och de få aktuella) innehåller just sådana substrat som getinglik svampmygga är beroende av. Till och med skyddet av dessa skogar visar sig i praktiken vara svårt att tillgodose (se t.ex. Wirdheim 2005).

Åtgärder

Kända lokaler och andra områden med höga habitatkvaliteter som gynnar denna art bör i större omfattning skyddas. Populationsutvecklingen på gamla lokaler bör följas och potentiella nya, d.v.s. äldre, frisk till fuktig lövträdsrik skog med dödvedskontinuitet, inventeras.

Övrigt

Den intressanta biologin har länge tilldragit sig uppmärksamhet. Se vidare arbeten av Wahlberg, Santini (även imagos beteende) och Stammer (även ljusalstringen).

Litteratur

Matile, L. 1990. Recherches sûr la systématique et levolution des *Keroplastidae* (Diptera, Mycetophiloidea). Mémoires du Museum National d'Histoire Naturelle. Ser. A, Zoologie, Tome 148. Paris.

Santini, L. 1982. Contribution to the knowledge of Italian fungus gnats. II. Observations made in Tuscany on ethology of *Keroplatus tipuloides* Bosc (Diptera, Mycetophilidae, Keroplatinae). Frustula Entomol., N. S. 2(15): 151–174. (På italienska).

Stammer, H-G. 1932. Zur Morphologie und Anatomie der leuchtenden Pilzmückenlarve von *Ceroplatus testaceus* Dalm. (Diptera, Fungivoridae). Zeitschrift für Morphologie und Ökologie der Tiere. XXVI.

Berlin. 135–146. Ståhls, G. & Kaila, L. 1990. *Keroplatus tipuloides* Bosc rediscovered in Finland (Diptera, Nematocera, *Keroplastidae*). Notulae ent. 69: 203–206.

Sörensson, M. 1994. Inventering av insekts- och spindeldjursfaunan i några naturskogsområden i Örkelljunga kommun i norra Skåne. Eget förlag. Lund. 1994.

Väisänen, R. 1982. Vanishing and vulnerable Diptera of Finland. Notulae ent. 62: 111–121.

Wahlberg, P. F. 1839. Bidrag till svenska dipternas kännedom. Kungl. Sv. Vetensk. Akad. Handl. (3), 1839: 3–6.

Wahlberg, P.F. 1848. Märkvärdig insekt och ljusutveckling hos en svensk myggart (*Ceroplatus sesioides*). Öfvers. K. Vet. Acad. förhandl. 1848. s. 128–131.

Wahlberg, P.F. 1848. Ytterligare bidrag till kännedomen om svampmyggan *Ceroplatus sesioides*. K.Vet. Acad. handl. 1848. s. 317–327.

Wirdheim, A. 2005. Vitryggens sista skogar. Vår fågelvärld 3: 6-9.

Författare

Kjell Hedmark 2004. © ArtDatabanken, SLU 2007.